

PRINCIPALELE CARACTERISTICI ALE SISTEMULUI DE PRESTAȚII SOCIALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

*Anatolii ROJCO, dr., conf. cercet., IEFS
Oxana LIVIȚCHI, dr., UCCM
Liubovi HRISTIUC, cercet. șt., IEFS
Zoia STREMENOVSCAIA, cercet. șt., IEFS
Valentina VINOGRADOVA, cercet. șt., IEFS*

Recenzent: Galina SAVELIEVA, dr., IEFS

În articol se descriu tipurile prestațiilor sociale stabilite prin lege. Este demonstrat, că prin plățirea pensiilor, a indemnizațiilor pentru copii, compensațiilor nominative la plata serviciilor comunal-locative, indemnizațiile sociale în Moldova se asigură o anumită protecție socială a populației.

Cuvinte cheie: prestații sociale, pensii, indemnizații pentru copii, compensații nominative, ajutor social.

Sistemul protecției sociale în Republica Moldova este format din două componente:

- sistemul de asigurări sociale obligatorii, care este destinat pentru a proteja lucrătorul de la cele mai răspândite și previzibile riscuri sociale;
- sistemul de asistență socială, care este destinată pentru a proteja de la riscurile sociale anumite categorii de populație, neacoperite cu asigurări sociale.

Dreptul la asigurare socială se dobândește în baza cotizațiilor de asigurări sociale de stat, care se efectuează de către angajatori și persoanele fizice asigurate. Astfel, persoanele fizice se asigură împotriva pierderii probabile a veniturilor în urma apariției riscurilor de asigurare, așa ca: maternitate, boală, moarte și bătrânețe – primind pensii și diferite indemnizații cu caracter de asigurare.

Sistemul de asistență socială cuprinde o totalitate de programe, măsuri și servicii specializate, direcționate spre protecția persoanelor nevoiașe, a familiilor și grupurilor de persoane, care nu au posibilitate să asigure un nivel suficient de trai în virtutea anumitor împrejurări. Cheltuielile sistemului de asistență socială sunt finanțate din bugetul de stat, dar nu din cotizațiile individuale pentru asigurările sociale.

Pensiile și alte indemnizații cu caracter de asigurare și neasigurare, plătite de către sistemul de asigurări sociale și sistemul de asistență socială, în totalitate, reprezintă prestații sociale.

1. Pensiile. În conformitate cu art. 9 al Legii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat (mai departe – Legea cu privire la pensii) [1], în sistemul public, se acordă următoarele tipuri de pensii: *a)* pensie pentru limită de vârstă; *b)* pensie de invaliditate; *c)* pensie de urmaș.

Dinamica numărului de beneficiari ai diferitor tipuri de pensii este nu numai inegală, dar și orientată diferit. Pe fonul reducerii numărului total al pensionarilor (în anii 2002-2009 – de la 634,5 până la 624,6 mii sau de 1,6%), numărul beneficiarilor de pensii pentru limită de vârstă s-a redus cu 2,3%, numărul beneficiarilor de pensie de urmaș – cu 42,9%, iar numărul de pensionari de invaliditate – cu 13,0% (tabelul 1).

KEY FEATURES OF THE SOCIAL BENEFITS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

*Anatolii ROJCO, PhD, Ass.Prof., IEFS
Oxana LIVIȚCHI, PhD, UCCM
Liubovi HRISTIUC, scientific researcher, IEFS
Zoia STREMENOVSCAIA, scientific researcher, IEFS
Valentina VINOGRADOVA, scientific researcher, IEFS*

Reviewer: Galina SAVELIEVA, PhD, IEFS

The article describes the legally prescribed types of social payments. It is shown that through the payment of pensions, child benefits, targeted compensations for payment of housing and communal services, social allowances – the certain social protection of the population is provided in Moldova.

Keywords: social benefits, pensions, child allowances, compensations, social support

The social protection system in the Republic of Moldova consists of two components:

- compulsory social insurance, which is intended to protect employers from the most common and predictable social risks;
- social assistance, which is intended to protect against social risks of certain categories of people not covered by social insurance.

The right to social insurance is purchased on the basis of the state social insurance contributions, which are performed by employers and insured individuals. Thus, individuals insure themselves against the probability of loss of earnings due to insurance risks, such as: sickness, maternity, death and old age, receiving pensions and various benefits of the insurance nature.

The social assistance system includes a set of programs, measures, and specialized services aimed at protecting individuals in need, families, and groups of individuals who are not able to provide an adequate standard of living because of certain circumstances. Costs of social assistance are financed from the state budget rather than from individual contributions to social insurance.

Pensions and various allowances and the non-insurance nature of the insurance paid by social insurance and social assistance system in the aggregate constitute a social welfare payment.

1. Pension. In accordance with Article 9 of Law № 156-IV of 14 October 1998 on State Social Insurance Pensions (hereinafter – the Law on Pensions) [1], the state social insurance pensions are paid to the following types of pensions: *a)* by age; *b)* disability; *c)* a survivor.

Dynamics of the number of pensioners for the recipients of various types of pensions is not only unequal, but in different directions. By a decline in the total number of pensioners (over 2002-2009 – from 634,5 thousand to 624,6 thousand, or 1,6%), the number of recipients of old-age pensions decreased by 2,3% and the number of recipients survivor's pension – by 42,9%, while the number of disability pensioners increased by 13,0% (table 1).

Tabelul 1/Table 1

**Dinamica numărului pensionarilor pe tipuri de pensii, pers./
Changes in the number of pensioners by type of pension, pers.**

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Total beneficiari de pensii ai asigurării sociale/ Total number of recipients of social insurance pensions	634,5	627,6	620,7	618,3	621,4	619,4	621,4	624,6
1. Conform Legii de pensionare, inclusiv:/ According to the Law on Pensions, including:								
1.1 pentru limită de vârstă/ by age	475,6	468,1	460,8	457,3	459,7	458,8	462,1	465,1
1.2 de invaliditate/ disability	115,2	117,1	119,9	123,7	125,7	126,5	128,1	130,2
1.3 de urmaș/ survivors	33,5	33,0	31,9	30,5	29,8	28,2	25,9	24,5
2. Conform altor legi/ Under other laws	10,2	9,4	8,1	6,8	6,2	5,9	5,3	4,8

Sursa: Raport Social Anual 2006. – Ch., 2006, p.95-97; /Source: Raport Social Anual 2009. – Ch., 2010, p. 180-182.

Condițiile de stabilire a **pensiei pentru limită de vârstă** sunt: atingerea vârstei de pensionare, stabilite de legislație, și realizarea stagiului de cotizare necesar.

Vârsta de pensionare. Odată cu adoptarea, în anul 1998, a Legii cu privire la pensii, în Republica Moldova, din a.1999, a început creșterea treptată a vârstei de pensionare atât pentru bărbați, cât și pentru femei. Ulterior, în urma modificării, operate la art. 41 prin Legea nr. 1485-XV din 22 noiembrie 2002, începând cu anul 2002, vârsta de pensionare constituie 62 de ani pentru bărbați și 57 de ani – pentru femei.

În vederea stabilirii **pensiei de invaliditate**, persoana asigurată este examinată prin intermediul expertizei medicale, efectuate de Consiliul de Expertiză Medicală a Vitalității (C.E.M.V.), și, în funcție de gradul de pierdere a capacității de muncă, se stabilesc trei grade de invaliditate. Cuantumul pensiei de invaliditate se calculează în funcție de gradul de invaliditate, conform formulelor stabilite de Legea cu privire la pensii. În cazul în care cuantumul pensiei de invaliditate, calculate conform legii, este mai mic decât cuantumul pensiei minime, se acordă pensie minimă.

Dreptul la **pensie de urmaș** se acordă dacă persoana decedată era pensionară sau răspundea condițiilor, prevăzute pentru obținerea unei pensii conform legislației în vigoare. Cuantumul pensiei de urmaș se stabilește procentual din pensia întreținătorului decedat, în funcție de numărul urmașilor îndreptățiți.

Mărimea medie a pensiei a crescut de la 137,35 lei, în a.2001, până la 757,67 lei, în a.2009, deci, de 5,5 ori (tabelul 2). În perioada aa. 2001-2009, pensiile de vârstă au crescut cel mai mult – de la 140,34 până la 800,82 lei, adică de 5,7 ori, în timp ce pensiile de invaliditate – de la 139,59 până la 652,23 lei, adică de 4,7 ori, iar pensiile de urmaș – de la 88,31 până la 431,50 lei sau de 4,9 ori.

Condition for the appointment/set of **old-age pension** is: reaching the retirement age established by law and the availability of adequate insurance experience.

Retirement age. With the adoption of the 1998 the Law on Pensions, since 1999 the retirement age for both men and women began to rise. Subsequently, the Law № 1485-XV of 22 November 2002, changes were made in art. 41, that the retirement age has been left at the 2002 level, i.e. age 62 for men and 57 for women.

Disability pensions are appointed/set to the insured by Commissions for Medical Examination of the Disability (CMED) and, depending on the degree of disability, one of their three disability groups is established. Disability pension is in accordance to formulas prescribed by the Law on Pensions. If the disability pension calculated according to the law is less than the minimum pension, a minimum pension is established.

Entitling to **survivor's pension** is acquired if the deceased was a pensioner or was entitled to a pension. The sum of survivor's pension is set as a percentage of the pension of the deceased breadwinner, depending on the number of persons eligible for this type of pension.

The **average amount of pensions increased** from 137,35 lei in 2001 to 757,67 lei in 2009, i.e. in 5,5 times (table 2). Retirement age pensions increased more than other in 2001-2009: from 140,34 to 800,82 lei, i.e. in 5,7 times, while disability pensions increased from 139,59 to 652,23 lei, i.e. in 4,7 times, and survivor's pensions from 88,31 to 431,50 lei, i.e. in 4,9 times.

Tabelul 2/Table 2

**Dinamica mărimilor medii lunare a pensiilor, în lei/
Dynamics of average monthly pensions, MDL**

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Total/Total	137,35	163,03	209,52	321,72	377,44	423,87	535,98	631,35	757,67
Pentru limită de vârstă/ by age	140,34	166,87	217,98	336,75	397,18	457,51	565,83	666,28	800,82
De invaliditate/ disability	139,59	163,10	195,20	293,45	337,62	380,96	467,42	548,08	652,23
De urmaș/ survivors	88,31	107,28	138,96	209,13	241,47	270,48	318,95	367,62	431,50

Sursa: Casa Națională de Asigurări Sociale al Republicii Moldova./ Source: National Social Insurance of the Republic of Moldova

2. Beneficiarii indemnizațiilor pentru copii. Sistemul *indemnizațiilor pentru familiile cu copii* este constituit din ajutorul unic la nașterea copilului, indemnizația lunară pentru îngrijirea copilului până la atingerea vârstei de 1,5 (3) ani și indemnizația lunară pentru îngrijirea copilului în vârstă de 1,5 (3)-6 ani. Începând cu a.2001 și până în prezent, are loc o creștere anuală a mărimii indemnizațiilor nominalizate.

Indemnizațiile unice la nașterea copilului sunt o formă de sprijin monetar, acordat atât celor asigurați, cât și celor neasigurați. Plata indemnizației unice la nașterea copilului persoanelor asigurate se efectuează din contul bugetului asigurărilor sociale de stat. Indemnizația dată pentru persoanele neasigurate se plătește din mijloacele bugetului de stat. Multitudinea surselor de finanțare a determinat ca, până în a.2005, mărimea acestei indemnizații să fie diferențiată pentru persoanele asigurate și neasigurate. Abia începând din a.2005, se stabilește o mărime egală a indemnizației unice la nașterea copilului, indiferent de statutul de asigurat sau neasigurat al femeii care a născut copilul. Începând cu a.2010, mărimea indemnizației unice la nașterea primului copil constituie 1700 lei și la nașterea fiecărui următor copil – 2000 lei.

Pentru o întreținere și educare deplină a copiilor mici, în Moldova, este stabilită o *indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului cu vârsta de 1,5 (3) ani*. Aceasta este desemnată fără a ține cont de venitul total al familiei. Persoanele neasigurate primesc o indemnizație lunară pentru îngrijirea copiilor cu vârsta până la 1,5 ani. Persoanelor asigurate li se plătește o indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului cu vârsta de până la 3 ani. Plata indemnizației persoanelor asigurate, în perioada concediului de îngrijirea copilului, se efectuează din contul mijloacelor bugetului asigurărilor sociale de stat, iar celor neasigurate – din bugetul de stat. Acest concediu se include în stagiul de asigurare.

Mărimea indemnizației lunare pentru îngrijirea copilului până la 1,5 ani pentru persoanele neasigurate are valoare fixă și constituie 150 lei. Începând cu a. 2010, a crescut mărimea indemnizației lunare pentru educarea copilului până la vârsta de 1,5 ani pentru persoanele neasigurate până la 250 lei.

Până în a.2004, mărimea indemnizației lunare pentru îngrijirea copilului cu vârsta de până la 3 ani pentru persoanele asigurate, de asemenea, a fost fixată. În scopul creșterii valorii indemnizației, plătite pentru educarea copilului până la 3 ani, în a.2005, ordinea de calculare a acesteia pentru persoanele asigurate s-a schimbat. Baza de calculare a indemnizației lunare a fost venitul mediu lunar asigurat din ultimele 6 luni calendaristice până la nașterea copilului. Pentru protecția copiilor în condițiile crizei, de la 1 ianuarie a.2010, a fost mărită cu 5% indemnizația pentru îngrijirea copilului de până la 3 ani. Totodată, se păstrează ordinea calculării acestei indemnizații – 30% din venit. Mărimea minimă a indemnizației pentru îngrijirea copilului de până la 3 ani a crescut până la 300 lei pentru fiecare copil.

În pofida schimbării ordinii de calculare a indemnizației lunare pentru îngrijirea copilului pentru persoanele asigurate, mărimea ei acoperea mărimea minimului de existență al copiilor de vârstă de 1-6 ani numai cu 49,7%. Pentru persoanele neasigurate, mărimea indemnizației lunare pentru îngrijirea copilului a constituit doar 15,6% din mărimea minimului de existență al copiilor de vârstă de 1-6 ani.

Indemnizația lunară pentru îngrijirea copilului de vârsta de 1,5 (3)-16 ani se stabilește familiilor cu venituri mici, dacă venitul mediu lunar al fiecărui membru al familiei nu depășește 54 lei. Această indemnizație se plătește în mărime de 50 lei cu condiția, că

2. Recipients of child benefit. The system of *benefits for families with children* consists of a lump sum at birth, monthly allowance for child care until the age of 1,5 or 3 years and a monthly allowance for the child at the age of 1,5 or 3 to the age of 16. Since 2001 till present there is performed the annual increase in the size of these benefits.

Lump-sum allowance for childbirth is a form of monetary support provided to both insured and uninsured persons. Payment of a lump sum at birth to the insured persons shall be at the expense of state social insurance budget. These benefits for the uninsured are paid from public funds. Various sources of funding caused the fact that until 2005 the size of this benefit was differentiated for the insured and uninsured persons. Only since 2005, the same size lump sum at birth was established regardless of whether a woman was insured or uninsured. Starting from 2010, the size of a lump sum at birth was 1700 lei, while the birth of each subsequent child – 2000 lei.

To take full maintenance and education of young children in Moldova exists *the monthly allowance for child care age 1,5 or 3 years*. It is appointed without regard to the total family income. Uninsured persons receive the monthly allowance for children up to the child's age of 1,5 years, while insured ones receive this monthly allowance up to the child's age of 3 years. Allowance for the period of leave for child care for insured persons is paid at the expense of state social insurance budget and for the uninsured from the state budget. This holiday is included in the insurance period.

Monthly allowance for child care up to 1,5 years for the uninsured is a fixed quantity and is 150 lei. Since 2010 the monthly allowance for child care up to 1,5 years for uninsured individuals was increased to 250 lei.

Until 2004, the monthly allowance for child care up to 3 years for insured persons was also fixed. In order to increase the amount of benefits paid for the child under 3 years old in 2005, the procedure for calculating this benefit for the insured persons was changed. The basis for calculating the monthly benefit is taken as the average monthly insured income for the last 6 calendar months preceding the birth of a child. For the protection of children in crisis, since the January 1, 2010 the allowance for child cares up to 3 years increased by 5%. The order of calculation of the allowance (30% of income) was preserved. The minimum size of the allowance for child care up to 3 years was increased to 300 lei per child.

Despite the change in the procedure for calculating the monthly allowance for child care for the insured, its size covered the subsistence level of children from 1 to 6 years only on 49,7%. For the uninsured, the monthly allowance for child care amounted to only 15,6% of the subsistence level of children from 1 to 6 years.

Monthly allowance for child care at the age of 1,5 or 3 to 16 years assigned to low-income families, if the average monthly income per family member does not exceed 54 lei. This allowance is paid at a rate of 50 lei, provided that the sum of monthly gross income for each family member during the preceding six months does not exceed 54 lei, no matter insured or uninsured person is this family member. Costs associated with the payment of

dintre membrii familiei cu capacitate deplină de exercițiu, o persoană împuternicită de familie sau un alt reprezentant, în condițiile prevăzute de lege. În mod obligatoriu, la cerere se anexează certificatul privind componența familiei, actul de identitate și copia acestuia, legitimația de ședere temporară sau actul de identitate, eliberat de autoritățile competente, în cazul cetățenilor străini, apatrizilor sau refugiaților.

Potrivit Legii nr. 133-XVI din 13 iunie 2008 „Cu privire la ajutorul social” și HG nr. 1167 din 16 octombrie 2008, prin care a fost aprobat Regulamentul „Cu privire la modul de stabilire și plată a ajutorului social, familiilor defavorizate”, în funcție de venitul familiei și nevoia acesteia de asistență socială, se stabilește și se acordă un ajutor social. Cuantumul venitului lunar minim, garantat pentru fiecare membru al familiei, se stabilește astfel: 100% din venitul lunar minim garantat pentru solicitant; 70% din venitul lunar minim garantat pentru fiecare alt membru adult al familiei; 50% din venitul lunar minim garantat pentru fiecare copil; 30% din venitul lunar minim garantat pentru fiecare adult încadrat în grad de invaliditate; 50% din venitul lunar minim garantat pentru fiecare copil invalid; 10% din venitul lunar minim garantat, dacă persoana cu grad de invaliditate este unicul adult din familie.

Concluzii.

1. RM dispune de un sistem modern de protecție socială a populației, format din două componente: asigurarea socială obligatorie de stat și asistența socială. Aceste componente cuprind diferite categorii de populație, iar prestațiile corespunzătoare sunt finanțate din diferite surse. Condițiile de acordare a diferitor tipuri de prestații sociale sunt stabilite legislativ.

2. Ajutorul social este o nouă direcție, un nou instrument al politicii de asistență socială, orientată către cele mai sărace pături ale populației. Prin acordarea acestei prestații bănești, se urmărește posibilitatea de a oferi oamenilor o rețea sigură cu scopul de a preveni ca ei să nu ajungă în sărăcie și de a susține eforturile acestora de a ieși din starea de sărăcie.

3. Volumele prestațiilor sociale sunt extrem de mici, cu mult mai mici decât volumele minimurilor de existență ale beneficiarilor prestațiilor sociale corespunzătoare. După nivelul prestațiilor sociale, RM se află într-o situație mult mai rea, comparativ cu țările vecine.

of the CMED; caring for a child / child with disability in this family or person over the age of 75 years in this family, in conformity with the resolution of the Medical Advisory Board.

In accordance with the Law Nr. 133-XVI of 13 June 2008 on social benefits and the Government Decree Nr. 1167 of October 16, 2008, which approved the Regulations on the Procedure for the establishment and payment of social allowances to poor families, depending on family income and its need for social assistance, it installed and social benefit. The values of the guaranteed minimum monthly income of each family member should be: 100% guaranteed monthly minimum income for an applicant with 70% of the guaranteed minimum monthly income for each adult family member, 50% of the guaranteed minimum monthly income for each child, plus 30% of the guaranteed minimum monthly income for each adult with a group of disability, plus 50% of the guaranteed minimum monthly income for each disabled child, plus 10% of the guaranteed minimum monthly income of a person with a disability group is the only adult in the family.

Conclusions

1. Moldova has a modern system of social protection. It consists of two parts: compulsory state social insurance and social assistance. These pieces cover a variety of populations, and appropriate payments are funded from different sources the conditions for granting different types of payments are legislatively established.

2. Welfare allowance is a new direction and a tool of social protection policies targeting the most poor. The establishment of this cash payment with the option to provide social protection to people that they should not have fallen into poverty, and support their efforts to overcome poverty.

3. Dimensions of social benefits are very small. They are much smaller than the subsistence level of the recipients of social benefits. The level of social benefits in the Republic of Moldova is in a much worse position in comparison with neighboring countries.

Bibliografie/Bibliography

1. Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat (reeditată): nr. 156-XIV din 10 octombrie 1998. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 42-44, art. 247.
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru modificarea și completarea Hotărârii Guvernului Moldova cu privire la indemnizațiile adresate familiilor cu copii nr. 1478 din 15 noiembrie 2002: nr. 19 din 19 ianuarie 2010: În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 8-10, art. 48.
3. Lege cu privire la protecția socială specială a unor categorii de populație: nr. 933-XIV din 14 aprilie 2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 70-72, art. 507.
4. Legea privind compensațiile sociale în perioada rece a anului 2010: nr. 15 din 26 februarie 2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 33, art. 59.
5. Legea cu privire la ajutorul social: nr. 133-XVI din 13 iunie 2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 179, art. 625.